

KRIGEREN I KUNSTEN – KÆMPER EN KRIG PÅ MANGE FRONTER

Af Trine Rytter Andersen

Martin Nore er kendt som veteranen, der gik ind i kunsten. Han blev derved eksponeret i en sådan grad, at de mangeartede udfordringer, som hans kunstneriske ideer stillede ham overfor omgående sendte ham på en tour de force rundt omkring i verden. Ved at genfortolke sit regimentsmærke skabte han sig selv som 'KRIGEREN I KUNSTEN': en moderne kriger-action-painter på fredsmission. Hans fortolkning handlede om at tage

lederskab, turde gå forrest og skabe næstekærlighed igennem det at dele sin kunst med folket. Ad den vej kom Martin Nore bl.a. til Kairo, Dubrovnik og Washington, hvor han hvert sted blev kastet ud i nye udfordringer, som at arrangere festivaler, stå på talerstolen overfor verdens førende systemkritiske forskere og udvikle metoder for, hvordan det lader sig gøre sammen med mange forskellige mennesker og nationaliteter at male ved

hjælp af sprængstoffer og farve. I stedet for at kaste granater, kaster han med maling; i stedet for at skyde med projektiler, skyder han med farver. På den måde skaber han forståelse hos veteranerne for, at hvis de vil ud af deres invaliderende PTSD – ER det nødvendigt at give slip på de tanker og følelser, som undergraver og truer personlighedens stabilitet, og begynde helt bevidst at fodre sin hjerne med ting og oplevelser, som ikke blot nærer PTSDens tendens til sortsyn og paranoia. Vejen ud af mørket er at turde bevæge sig ind i en lysere - eller mere nuanceret - måde at være i verden på – hen mod et sted, hvor der også er plads til næstekærlighed og glæde.

Gennem iscenesættelsen af KRIGEREN I KUNSTEN har Martin Nore oplevet rigtig mange udfordrende og smukke møder med soldater og civilister på tværs af nationalgrænser, socialklasser og etnicitet og religion. Det at skulle møde og samarbejde med så forskellige mennesker og kulturer har været en dannelsesrejse af dimensioner og det har givet Martin Nore et helt nyt blik på sig selv og på verden.

De mange rejser og de dyre sprængningsmalerier er stort set blevet finansieret gennem den strategi, at Martin Nore igen og igen har pantsat sin kunst i samarbejder med lokale og internationale mæcener. Det er grunden til, at Martin Nores sprængningsmalerier nu hænger mange steder rundt omkring i offentlige bygninger og private hjem, og at han har skabt sig et utroligt stærkt internationalt netværk.

Trods det flotte resultat skal vi alligevel ikke bilde os ind at Martin Nore bare kører frækt og sorgløst afsted med 'klatten'. For som kunstner på fredsmission fik Martin Nore en tvetydig gave: På den ene side og næsten fra den ene dag til den anden, fik han en masse muligheder, som han greb og kastede sig hovedkulds ud i. Meget kækt indrømmer han gerne her

på den anden side af de sidste års til tider tumultariske rejser rundt om i verden. Men på den anden side skete der samtidig det, at de nye udfordringer mangedoblede det pres, som han år forinden havde levet under som hjemvendt og indimellem hjemløs PTSD-ramt soldat.

Han har været udsendt 8 gange med tilhørende pres og PTSD. Men den gode historie er at kunsten, netop fordi den også udfordrede hans PTSD, blev en del af løsningen og dermed en farbar vej ud af den mentale, sociale og fysiske afkoblethed, der hvis den ikke bearbejdes kan gøre selv stærke soldater til syge patienter – måske for livstid. Med andre ord undgik Marin Nore, fordi han blev kunstner, en identitet, som udelukkende gjorde ham til førtidspensionist og offer for sin PTSD.

På den baggrund er det vigtigt at forstå, hvordan det at vælge kunstnervejen for Martin Nore handler om at bevare mening, retning, og en værdighed, der kan gøre ham til forfatter i sit eget liv frem for blot at hænge fast i krigenes skygger. For nok var selve krigsoplevelsen et kæmpe pres, men mødet med de danske myndigheders altoverskyggende og formynderske autoritet, i den efterfølgende kamp for at få den rette

hjælp med at overkomme sin PTSD og siden at få den anerkendt som en arbejdsskade har været endnu en række af krænkende og traumatiserende oplevelser, som han stadig mærker i sit sind og på sin krop og som for evigt har krænket hans retfærdighedssans

og tillid til autoriteter helt generelt. Masser af PTSD-ramte veteraner kommer i klemme mellem systemerne. Over for den klemme kan kunsten sige, "jo det er absurd, men nu laver vi et billede af absurditeten, vi kaster smerten og vreden op på lærredet og griner sammen af vanviddet". Bagefter har vi billederne og de er smukke!

De færreste af os helt almindelige borgere, som fører et roligt og trygt hverdagsliv i Danmark, kan forestille os, hvordan det er for de hjemvendte soldater at opleve PTSD, med det tab af selvkontrol og tilknytning et så alvorligt psykisk og ofte også fysisk sammenbrud medfører. Den danske stat har kun langsomt erkendt problemets omfang. Myndighederne har derfor ikke i tilstrækkelig grad udviklet en tilpas anerkendelse af at strategierne for området må gå helt andre veje. Fortsat efterlyser mange veteraner en indsats, som dels anerkender og skærmer de syge og samtidig tillader dem aktiv medbestemmelse i behandlingen og ret til også at afvise eksempelvis medicinering, som de finder stærkt ubehagelig og/eller forbundet med bivirkninger, der nedsætter deres livskvalitet.

For den enkelte PTSD-ramte veteran er kampen for at overleve sygdommen og dens påvirkning af deres sind og bevidsthed en kolossal udfordring i sig selv. Martin Nore forstod tidligt i sit eget forløb, at han var nødt til at gøre sig til specialist i sin sygdom for at blive i stand til at udfordre den og hen ad vejen dermed gøre sig fri af den. En ting er at den PTSD-ramte selv frygter at blive sindssyg, og ganske givet også er det i perioder, hvor presset er ekstraordinært og hjernen derfor oversvømmes af stresshormoner. (Her er det vigtigt at forstå at vi alle har anlæg for momentan sindssyge og at vi ganske sikkert alle vil opføre os vanvittigt, hvis vi presses over evne.) I Danmark har vi haft meget lidt eller ingen erfaring med, hvad krige kan gøre ved menneskers sind. Og selv i USA,

---

hvor der er 300.000 ansatte i veteranministeriet, oplever mange veteraner, at de, når de kommer hjem fra krigens kampe, står over for en anden og på mange måder meget sværere kamp.

En tungtvejende årsag hertil er en for os alle langt mere usynlig omstændighed: Nemlig når de autoriteter, som møder den PTSD-ramte i de lange udredningsforløb, ubevidst og indimellem desværre også med fuldt overlæg, forstærker det psykiske pres på en måde, der bidrager til at sidsyggøre den PTSD-ramte endnu mere. Her er det hav af ekstradiagnoser, som den PTSD-ramte kan få lagt oven i selve PTSD-en, en enorm stressfaktor. Ikke mindst fordi den PTSD-ramte, når undersøgelserne står på, er ude af trit med sin normale ligevægtige karakter og derfor ikke føler sig på omgangshøjde med situationen. Men lige så vigtigt for veteranens oplevelse af hjælpeløshed og overgreb, er at selve diagnosticeringen tjener den lovgivning, som rehabiliteringssystemet betjener sig af, og i sidste ende er udredningen jo afgørende for, om veteranen kan få tilkendt arbejdsskadeerstatning.

I det lys burde det ikke være svært at forstå, hvorfor mange veteraner forbinder udredningsforløbet med endnu en række af ubærlige magtovergreb fra et selvtilstrækkeligt magtapparat, som først og fremmest tjener statens interesser og derved svigter de enkelte individer, som har lidt overlast - mens de i soldatertjenesten, forsvarede det selv samme systems ære og værdighed. Og som også svigter de pårørende, som i lige så høj grad bliver afmægtige.

For Martin Nore har kampen for at få sin PTSD anerkendt og derved opnå skadeserstatning, været hård. Han har på den baggrund i lange perioder oplevet sig som persona non grata i danske militære sammenhænge. Det, ikke længere at nyde respekt og anerkendelse fra det apparat, som han har tjent gennem så mange år, har været en stor sorg og dyb frustration for ham. Gennem kunsten er han imidlertid blevet i stand til i at rehabiliter sig selv og genvinde troværdighed og anerkendelse indenfor de militære rammer, som hans Kunstprojekt For Sårede Veteraner og siden NGOen Artists For Peace And Freedom (AFPAF) taler så direkte og konstruktivt ind i.

Det er naturligvis grunden til at Martin Nore føler, at han står i så stor gæld til kunsten, og at han ser dens potentiale så tydeligt udtrykt gennem sin egen historie. Hans taknemmelighed til kunsten fik for nyligt en fysisk form med en installation i Kyhls Bunker, august-september 2017 i Aarhus. Her havde han indrettet det cirkulære bunkerum som en form for hule med grøntonet skovkamouflage langs det kuppelformede beton-shelters fugtige inderside. I rummets midte havde han skabt en træstamme, som mødte den indtrædendes første blik og siden viste sig at være en hul skal, i hvis indre fandtes en 'hellig gral' i form af en stor trofæagtig sølvskål fyldt med strittende pensler – et symbol på kunstens kraft. Ved træets stamme, viste det sig ved nærmere eftersyn, fandtes allehånde våben hobende sig op som det stof, der giver kunstneren sit drive og nærer den kunst, som får det store træ i hulen til at gro og brede sine grene ud.

Med et overfladisk blik måske et for entydigt og symbolladet billede, som først for alvor får dybde, når du på baggrund af ovenstående, forstår hvad der i virkeligheden er på spil for Martin Nore – at han ikke alene kæmper for at slå sit navn fast som kunstner, men også og måske allervigtigst, skal du sætte dig ind i hans kamp for at kunne vende

---

tilbage: Det vil sige igen at blive fuldgældigt medlem af det civile samfund og at kunne leve et normalt familieliv med forstanden og æren i behold. De to mest værdifulde ting for et menneske, der som Martin Nore, der netop i kraft af sit mod, sin dømmekraft og sin kløgt har udført betroede opgaver i den yderste frontlinje, men efterfølgende har oplevet sig forsøgt berøvet de selv samme egenskaber fra den myndighed, som han hidtil havde tjent, æret og adlydt.

Hans historie rummer nogle enorme paradokser, der er vanskelige at håndtere på et individuelt plan, og for Martin Nore har det derfor også stor betydning, at han gennem Kunstprojekt For Sårede Veteraner og Artists For Peace And Freedom får mulighed for at tappe ind i et solidarisk netværk af ligesindede. Der har han oven i købet selv kunnet gå forrest med et kunstprojekt, der har et potentiale, som kan hjælpe med at hele nogle af de sår på krop og sjæl, som de sårede veteraner til stadighed kæmper med i deres liv. Kollektivt er de i stand til at kæmpe sig ud af den krig, som ellers blot ville blive ved og ved og ved inde i dem selv.

Siden åbningen af udstillingen i Kyhls Bunker har Martin Nore lavet verdens største sprængningsmaleri på 2 x 17 m i regi af et stort dansk firma med afdelinger rundt om i landet.

For at få udsmykning til deres domicil, betalte de for den kostbare aktion, der vigtigst af alt, samtidig gav en række veteraner mulighed for at medvirke og dermed bistå Marin Nore i arbejdet med at affyre maling op på det gigantiske lærred. En handling, som i løbet af den solbeskinnede dag, hvor den fandt sted, affødte stor, glæde, stolthed og begejstring hos såvel veteraner som hos firmaets ansatte, der alle var involverede i begivenheden.

Få dage senere optrådte Martin Nore / AFPAF ved Frederiksbergs Rådhus d. 5 september, på den nationale flagdag for Danmarks Hjemvendte Veteraner. Her udførte han et mindre sprængningsmaleri med professionel assistance fra to af sine gode soldaterkammerater og med tryk på affyringsknappen af borgmesteren, ansatte fra de organisationer, som hjælper veteranerne, veteranerne selv samt forbigående børn og voksne.

Efterfølgende blev maleriet delt i to og det ene gik til Frederiksberg Kommune og det andet vil senere komme på auktion ved en sponsorevent til gavn for ENGAGE-festivalen, som henvender sig til de danske hjemvendte, som har udført militære- og humanitære opgaver for Danmark i udlandet.

Om kort tid står Martin Nore for anden gang på talerstolen ved en international forskerkonference i Dubrovnik, hvor han taler om den moderne krigers mange forskellige roller og de paradoksale udfordringer, som de nogle gange medfører og som kan afstedkomme ganske uventede handlinger og muligheder for ekstraordinær medmenneskelighed og fællesskaber midt i krigens ellers så kaotiske og paranoide struktur.

Dubrovnik har oplevet granaterne regne ned over sig under borgerkrigen i 1990'erne, og under sit første besøg der, lykkedes det Martin Nore at forene kroatiske, serbiske og bosniske krigsveteraner i skabelsen af et stort eksplosionsmaleri, der nu hænger på det internationalt højt anerkendte Inter University Centre i byen.

Den 14. september 2017 afholder Aarhus Billedkunstcenter en ART SALON, hvor du kan møde Martin Nore i selskab med forskerne Gorm Harste og Lars Clausen, med hvem han har samarbejdet i en årrække. Gorm Harste er ansat ved Aarhus Universitet og har bl.a. skrevet bogen: Kritik af Krigens Fornuft, hvortil også Martin Nore har bidraget med illustrationer og case-materiale. Gorm Harste er desuden medarrangør af de internationale forskerkonferencer i Dubrovnik, som retter sig mod systemkritisk forskning og regelmæssigt har fundet sted der siden 1980, kun afbrudt af Balkankrigene i 1990'erne. Lars Clausen forsker bl.a. i, hvordan børn påvirkes af at leve i familier, der er ramt af PTSD. Begge har peget på, hvordan krig i reglen udvikler sig ustyrligt. Tænk blot på hvordan Irakkrigen førte til borgerkrig og siden spredte sig til Syrien.

Krige har enorme omkostninger og belastninger. Finansielt er de ustyrlige og de sociale belastninger bliver frygtelige og sender både forstyrrelser og skyggevirkninger som 'spøgelser' af konflikter videre til senere generationer.

Vi kender beskrivelserne fra værker af store kunstnere som Pablo Picasso (Guernica 1937) og Asger Jorn (Stalingrad 1972). Verdenskrigene var en demonstration af menneskenes ødelæggelseskraft og vilje til selvdestruktion og med dem opløstes forestillingen om den smukke og harmoniske menneskehed endegyldigt. Kroppene og ansigterne blev sprængt i stykker og kunne ikke samles igen, eller rettere kun i kunsten kunne de samles, i et nyt forvrænget billede, med en ny betydning. De nye rekonstruerede og samtidig dekonstruerede billeder af menneskene og krigen har i dag den samme vægt, som da de blev skabt. Deres budskaber er til stadighed lige relevante. Kunstnerne må fortsat bearbejde krigenes realitet og krigernes traumer.

Foto: Trine Rytter Andersen

ET NON-PROFIT UDSILLINGSSTED FOR AARHUSIANSKE KUNSTNERE
NYSGERRIG? SE [FACEBOOK.COM/KYHLSBUNKER/](https://www.facebook.com/kyhlsbunker/)

V/ METTE KYHL
KYHL.METTE@GMAIL.COM
6064 7603